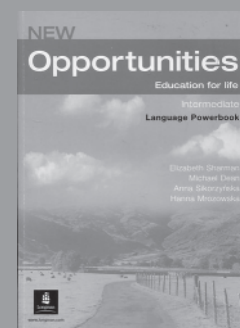

Sándor Zsuzsanna

A New Opportunities tankönyvcsoomag vizsgálata az interkulturális kommunikációs kompetencia fejlesztése szempontjából

Ahogy azt a Katedra folyóirat tavalyi számaiban említettük, a legújabb idegennyelv-oktatással kapcsolatos elméletek már nem csupán egy adott nyelv lexikális és nyelvtani jellemzőinek elsajátítását, hanem az ún. *interkulturális kommunikációs kompetencia* (IKK) kialakításának fontosságát is hangsúlyozzák. Az említett készség fejlesztésében nagy szerepet játszanak a tankönyvek is, melyek korunk technikai vívmányai ellenére még mindig az első számú módszertani segédanyagoknak tekinthetők. A jelenlegi tanulmány ezért egy, a magyar középiskolákban is népszerű angol nyelvi tankönyvcsoomag, a *New Opportunities* vizsgálatának eredményeivel foglalkozik az IKK fejlesztésének szempontjából. A kutatás alapját a tartalmi analízis módszerének segítségével összegyűjtött adatok alkotják, melyet a négy különböző szakirányú nyitrai középiskolában oktató tanárokkal készített interjúk és az óráik megfigyelése folyamán szerzett információk egészítenek ki. A *New Opportunities Pre-Intermediate* és a *New Opportunities Intermediate* könyvcsoomag tankönyvének, munkafüzetének és tanári kézikönyvének vizsgálatával arra szerettem volna fényt deríteni, hogy az érintett segédeszköz milyen mértékben tesz eleget az IKK fejlesztésével kapcsolatos követelményeknek.

Ahogy azt már ismertettük, az IKK fogalma a nyelvi kompetencián kívül további négy összetevőt foglal magába, mégpedig a szociolingvisztikai, pragmatikai, paralingvisztikai és interkulturális kompetenciát (Hatoss, 2004, KERR, 2002, Reid, 2014). Elsőként tehát azt vizsgáljuk meg, milyen mértékben járulhat hozzá a vizsgált tankönyvcsoomag a *szociolingvisztikai készség* fejlesztéséhez.

A kutatás eredményei alapján elmondható, hogy a társadalmi viszonyok nyelvi jelöléseinek (köszönések, megszólítások, töltelékszavak) rendszeres gyakorlását a tankönyvcsoomag nem

szolgálja megfelelő mértékben. Hasonlóképpen, nem kapnak elegendő hangsúlyt az udvariassági szokások, tehát a pozitív, illetőleg a negatív udvariasság, a „kérem”, „köszönöm” és ehhez hasonló kifejezések, valamint az udvariatlanság nyelvi kifejezőeszközei sem. Ezzel szemben a tankönyvcsoomag gazdag az ún. „népi bölcsesség kifejezéseit”, így pl. a közmondások, szólások, idiómák elsajátítását segítő gyakorlatokban. Hasonlóképpen, kellő figyelmet fordít a formális és informális stílusrétegbeli különbségek bemutatására és gyakoroltatására. Ami pedig a dialektus és akcentus témakörét illeti, megállapítható, hogy a tankönyvben és a munkafüzetben található hanganyag ugyan tartalmazza az angol nyelv főbb földrajzi (pl. brit, amerikai, nem anyanyelvi beszélők) változatait, azonban a köztük lévő különbségekre csupán elenyésző esetben világít rá (KERR, 2002).

Az IKK következő komponense, a *pragmatikai kompetencia* kategóriájában a vizsgált tankönyvcsoomag főként a szövegalkotási készség (a koherencia és kohézió, a logikai sorrend, a stílus- és stílusrétegváltás alapismeretei, valamint eszközei), a tényszerű információk szerzésének és közlésének formái (pl. *How can I get to the station?* 'Hogyan jutok el a vasútállomásra?'), az attitűdök kifejezésének és kipuhatólásának módjai (pl. *I totally disagree...* 'Egyáltalán nem értek egyet...'), valamint a modális segédigék (pl. *You can go now.* 'Most már mehetsz.') használatának fejlesztésében nyújt segítséget. Viszont az érzelmek (pl. *I am afraid of spiders.* 'Félek a pókoktól.') és az akarat kifejezésének (pl. *I want to go away.* 'El akarok menni.') valamivel kisebb figyelem jut. Még kevésbé foglalkozik a társadalmi érintkezés (pl. *Let me introduce my boyfriend.* 'Engedje meg, hogy bemutassam a barátom.'), valamint kommunikációs korrekció (pl. *Sorry, I didn't mean..., but I wanted to say...* 'Bocsánat, nem azt akartam mondani, hogy..., hanem azt, hogy...') kérdésköré-

vel. Hasonlóképpen nem szolgálja elegendő mértékben a diskurzus szervezésének (pl. *Thank you for the opportunity to present my topic which is about...* 'Köszönöm a lehetőséget, hogy előadhatok a ... témájáról.'), vagy a tudásmegosztás készségének (pl. *I know that...* 'Tudom, hogy...') fejlesztését sem. Leginkább azonban a meggyőzés „fegyvertárának” (pl. *You should see the doctor.* 'Orvoshoz kéne menned.') elsajátítását hanyagolja (KERR, 2002).

A *szociokulturális ismeretek* mint az IKK harmadik összetevője tekintetében a *New Opportunities Pre-Intermediate* és *Intermediate* tankönyvcsoomagok főként két témakörben tekinthetők hasznos segédanyagoknak mind a tanárok, mind pedig a diákok számára. Az egyik terület az ún. „low culture”, tehát az angolszász társadalmak mindennapi életére vonatkozó tudnivalók, mint pl. az étkezési szokások, legjellegzetesebb ételek és italok fajtái, a főbb ünnepekhez kötődő általános információk, a szabadidő eltöltésének leggyakoribb módjai és hasonló jellegű információk. A másik az ún. „high culture” témaköre, pl. az angol és amerikai irodalom legnagyobb alakjai és munkásságuk, a legfontosabb építészeti és képzőművészeti alkotások, valamint az említett országok legismertebb filmművészeti, drámai és zeneművei (Hatoss, 2004). Ezzel ellentétben a szociokulturális ismeretek további aspektusai, így pl. az életszínvonal főbb sajátosságai, a nagyobb etnikai csoportokkal kapcsolatos kérdések, az interperszonális viszonyok, a célország(ok) értékei és értékrendje, a különböző társasági események alkalmával szokásos rituálék és konvenciók (pl. a vendéglátással kapcsolatos szokások, ajándékozás szabályai, stb.) valamint az ún. paralingvisztikai sajátosságok (pl. testbeszéd, intonáció, stb.) csak rendkívül kis mértékben kapnak figyelmet (Van Ek – Trim, 1998).

Az IKK utolsó vizsgált aspektusa, az *interkulturális kompetencia* fejleszté-

Zolczer Péter

Nyelvtanulási stratégiák (2. rész)

Előző cikkünkben Benny Lewis nyelvtanulási stratégiájáról írtunk, melynek lényege, hogy a nyelvtanulás közbeni akadályok legfőbb oka a rossz vagy épp nem létező motiváció. Benny arra is felhívja a figyelmet, hogy a nyelvtanulás körül rengeteg olyan tévhit kering, melyeket nyugodt szívvel figyelmen kívül hagyhatunk (pl. nyelvi adottság, rossz memória, stb.).

Timothy Doner, csakúgy mint Benny Lewis, egy poliglott. Tim a legfiatalabb többnyelvű, összesen 23 nyelven beszél. Egy 2014-es, saját nyelvtanulási stratégiájáról szóló előadását azzal kezdte, hogy elmondta, a sajtó rendkívüli mértékben felfigyelt rá, de már néhány interjú után azt érezte, hogy cirkuszi bolondot csináltak belőle, mivel semmi mást nem kértek tőle, mint hogy mondjon pár mondatot különböző nyelveken. A lényegre, hogy miért és hogyan tanulta meg ezt a sok nyelvet, senki sem volt kíváncsi. Tim azonban azt mondja, hogy a nyelvtanulás a mierttel és a hogyannal van leginkább összefüggésben. Sok ismerőse megkérdezte már tőle, miért tanul idegen nyelveket Amerikában, ahol szinte mindenki beszéli az angolt. Tim erre mindig azzal válaszol, hogy azért tanul nyelveket, mert szeret nyelveket tanulni, élvezni a nyelvtanulás folyamatát már az első lépéstől kezdve. Ez az a pont, ahol Tim Doner és Benny Lewis közös nevezőre találnak. Mindketten hangsúlyozzák a motivációt, mely szerintük akkor lehet igazán erős, ha nem (csak) egy külső tényező váltja ki (pl. kötelező nyelvtanulás az iskola vagy a munka miatt), hanem belülről fakad. Mindkét poliglott szerint akkor tudunk igazán hatékonyan nyelvet tanulni, ha belső motivációnk hatására örömmel is nyerjük a nyelvtanulás folyamatában.

A fő mozgatórugón kívül Tim és Benny másban is megegyeznek, már ami a személyre szabott nyelvtanulási stratégiát illeti. Ez pedig nem más, mint belemerülni az élő, aktív nyelvhasználatba, már a nyelvtanulás kezdetétől fogva. Tim 15 éves volt, mikor feltöltött egy videót a youtube-ra, melyen arabul próbált meg beszélni. Ez indította be nála a nyelvtanulás iránti rendkívüli érdeklődést, ugyanis rengeteg visszajelzést kapott a videóra megjegyzések formájában, melyek között nagyon sok

tanács is volt a kiejtés, nyelvtan vagy épp a szóhasználat finomítását illetően. Tim tehát anyanyelvi nyelvtanárokra lelt a youtube segítségével, minek hatására a nyelvtanulás számára egy individuális elfoglaltságból egyszerűen egy mások által is nyomon követhető, és ami a legfontosabb, befolyásolható tevékenységgé alakult.

Timtől legtöbbször azt kérdezik, hogy miként nem keveri össze azon nyelvek szavait, melyeken egyszerűen tanul. A poliglott szókinccsfeljesztő módszere viszonylag egyszerűen leírható. A szavakat nem „elszigetelt” fogalmakként próbálja megjegyezni, hanem szinte kivétel nélkül megpróbál hozzájuk olyan kontextust rendelni, melyet még ha akarna sem tudna elfelejteni. Tim egy nagyon egyszerű példán magyarázza módszerét. Tegyük fel, hogy becsukott szemmel elképzeli, amint sétál a Union Square parkban, az egyik kedvenc helyén. A park minden egyes pontjához, amelyik élesen él a fejében, Tim hozzárendel egy idegen szót. Pl.: Sétálok a parkban. A sétálni japánul *iku*. Egy kicsit tovább megyek, majd jobbra fordulok, ahol inni tudok a szökőkútból. Inni japánul *nomu*. Közvetlenül előttem fákat látok, amelyeket kivághatok. Vágni japánul *kiru*. Ezzel a módszerrel Tim nagyon gyorsan és nagyon hatékonyan tud új szavakat tanulni, és mivel különböző kontextusokhoz különböző nyelveket társít, így az adott nyelvek szavai sosem keverednek össze. (Erre a koncepcióra épít a *memrise* online szókinccsfeljesztő szoftver is; elérhető: www.memrise.com.)

Tim szerint a nyelvtanulás folyamatának talán legérdekesebb része az, hogy a rengetegféle elérhető módszer közül kedvünkre csemegézhetünk és kísérletezhetünk, amíg meg nem találjuk azt, amelyik az adott nyelv elsajátításához számunkra a leghatékonyabb. Tim előadását egy Nelson Mandela idézettel zárja, mely éppen elég gondolatébresztő ahhoz, hogy cikkünk végén is jelezze egyben: „Ha olyan nyelven szólsz egy emberhez, amelyet ért, azt az eszével érti. Ha a saját nyelvén szólsz hozzá, az eljut a szívéig.”

FORRÁSOK:

1. Timothy Doner, Breaking the language barrier at TEDxTeen 2014, elérhető: <https://www.youtube.com/watch?v=xNmf-G81Irs>.

se terén elmondható, hogy az elemzett tankönyvek minden fejezetében található egy-egy feladat, amely az angol-szász kultúra és a nyelvtanulók saját kultúrája között különbségek és hasonlóságok tudatosítását segíti. Azonban a sztereotípiák leküzdésére és a más kultúrák iránti toleranciaküszöb növelésére a vizsgált módszertani segédanyagok szinte egyáltalán nem ösztönzik használóikat.

Összegezve a leírtakat megállapíthatjuk, hogy a *New Opportunities Pre-Intermediate* és *Intermediate* tankönyvcsoomagok az IKK csupán néhány aspektusának fejlesztésében nyújtanak alapos segítséget az őket használó tanároknak és nyelvtanulóknak. Ezért lenne fontos, hogy a vizsgált taneszközt alkalmazó pedagógusok tudatosítsák az említett hiányosságokat, és tanóráikon az IKK „elhanyagolt” összetevőinek elsajátítása érdekében más segédanyagokat (pl. autentikus anyagokat, tematikus tankönyveket, stb.) is használjanak.

FELHASZNÁLT SZAKIRODALOM:

- HARRIS, M. et al., 2006. *New Opportunities Intermediate Student's Book*. Essex: Pearson Education Limited, 2006.
- HARRIS, M. et al., 2006. *New Opportunities Pre-Intermediate Student's Book*. Essex: Pearson Education Limited, 2006.
- Közös Európai Referenciakeret: nyelvtanulás, nyelvtanítás, értékelés. 2002. [online]. [cit. 2014-09-03]. Retrieved from: <http://www.nyak.hu/nyat/doc/ker_2002.asp>.
- MUGGLESTONE, P. 2006a. *New Opportunities Intermediate Teacher's Book*. Essex: Pearson Education Limited, 2006.
- MUGGLESTONE, P. 2006b. *New Opportunities Pre-Intermediate Teacher's Book*. Essex: Pearson Education Limited, 2006.
- REID, E. 2014. *Intercultural Aspects in Teaching English at Primary Schools*. Frankfurt am Main: Peter Lang Edition, 2014.135.
- REILLY, P. et al. 2006. *New Opportunities Pre-Intermediate Language Powerbook*. Essex: Pearson Education Limited, 2006.
- SHARMAN, E. et al. 2006. *New Opportunities Intermediate Language Powerbook*. Essex: Pearson Education Limited, 2006.
- VAN EK, J.A. – TRIM, J.L.M. 1998. *Threshold 1990*. Cambridge: Cambridge University Press, 1998, 184.